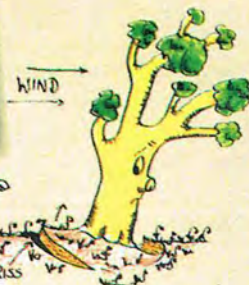

Meer over de bomen in uw buurt!

• Uit de vele internetsites en boeken over bomen willen we één (Duits) boekje onder uw aandacht brengen van de boomdeskundige Claus Mattheck. Aan de hand van 'Stupsi' wordt op zeer aansprekende wijze de lichaamstaal van bomen uit de doeken gedaan!
ISBN 3-923704-20-8

Deze BuurtbomenGids® is een initiatief en productie van bewoners Huib Sneepe (BSI Bomenservice te Baarn) en Franck den Dulk (Franck den Dulk Communicatie te Schiedam) en is op 29 mei 2005 uitgegeven ter gelegenheid van de nationale 'Dag van het Park', waarbij ook De Plantage in Schiedam centraal stond.

Niets uit deze uitgave mag veeleenvoudig worden zonder toestemming van de initiatiefnemers.

BuurtbomenGids®

de Plantage Schiedam

Uitgegeven ter gelegenheid van
'De dag van het Park' 29 mei 2005

- Hoe heten ze?
- Hoe oud zijn ze?
- Historie en mythologie
- In- of uitheems?
- Lichaamstaal
- Herdenkingsbomen
- Groei en bloei
- Kappen?!
- Het oudste stadspark van Nederland

€ 5,-

• Een geënte 'gele pavia' ofwel gele kastanje, Tuinlaanzijde, nabij de Makkersstraat. Een prachtige en krachtige boom die hier al 200 jaar staat en als zodanig waarschijnlijk de oudste boom in de Plantage is.

Even bomen...

Beste mevrouw/mijnheer,

Van kop (bij het monument) naar staart (bij de brug), zig zag door de Plantage. Wij nodigen u uit, om aan de hand van dit gidsje de bomen beter te leren kennen. Daarbij zullen we geen uitputtende de 'dendrologische' verhandelingen geven, maar eerder de karakteristieken en de fenomenen van de vele verschillende bomen voor het voetlicht brengen. En verschillend zijn ze! Ondergetekende, Huib Snee, traint juist in dit park de medewerkers van zijn bomenbedrijf, dat zich nota bene in het groene Baarn bevindt. Meer dan eens blijkt het geen sinecure voor ze te zijn: in het bijzonder niet, als zij met de 'Zelkova' geconfronteerd worden... "Op zo'n korte afstand, zo'n grote diversiteit aan bijzondere, zelfs vaak zeer zeldzame boomsoorten is uniek in Nederland."

In een park groeien bijna alle bomen solitair op en bovendien samen met andere, die in de natuur geen burens zijn. Ook het milieu is niet elke boom 'op het lijf geschreven'. Kortom: het ecosysteem is kunstmatig, zo u wilt kunstzinnig. Dit stelt eisen aan beheer, aandacht en onderhoud. Wat dat betreft gaan heel veel dingen goed in de Plantage, met als vrucht een schitterend stadspark dat, hoe klein op zichzelf ook, een uniek stukje Nederland is.

Uw waardering en belangstelling daarvoor is wat wij beogen met deze gelegenhedsuitgave. U zult merken dat die aandacht uw eigen krachten goed zal doen. Van harte aanbevolen!

Huib Snee (dendroloog)
 Franck den Dulk
 (tekstschrijver/vormgever)

P.S.: Op elke pagina is de Nederlandse boomnaam groot gezet, terwijl bovenaan de Latijnse (wetenschappelijke) naam en de locatie vermeld staan (vanaf het monument op de kop van het park en vervolgens in aflopende huisnummering)

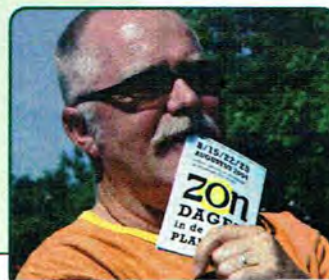
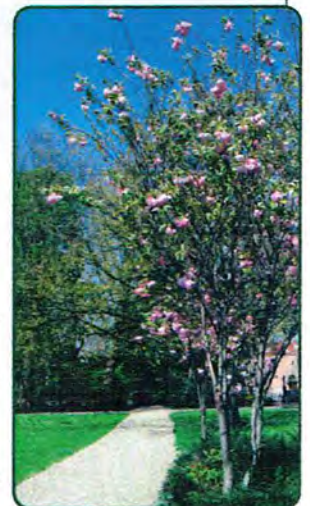

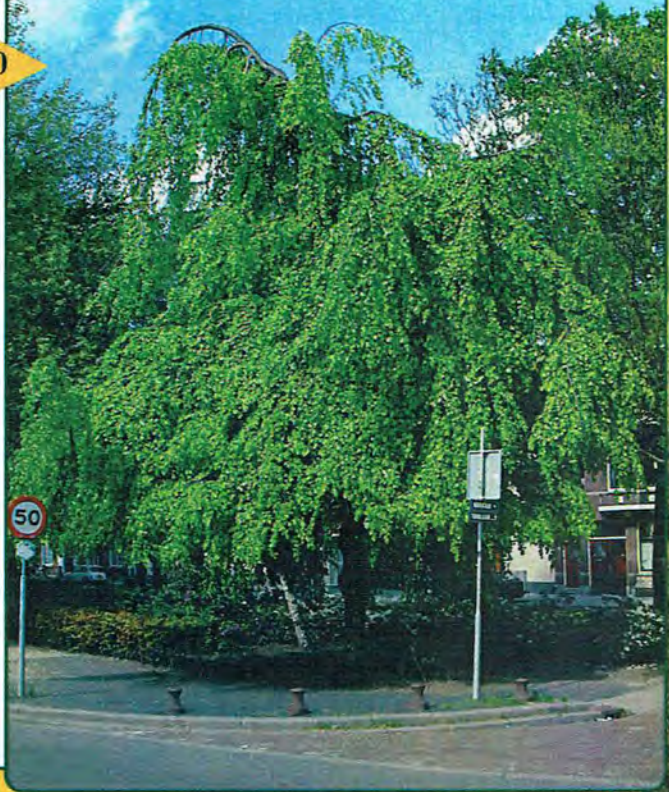
De Plantage

De 'parel van de stad', zoals de Plantage ook wel genoemd wordt, is het oudste stadspark van Nederland. Het is in 1767 aangelegd door stadsarchitect Van Bol'es. In 1826 kreeg tuinarchitect Zocher de opdracht om de Plantage her in te delen omdat de beplanting verwilderd was. Pas in 1953 heeft er wederom een ingrijpende renovatie plaatsgevonden, toen zijn de muziekkoepeel en het hek rondom het park verwijderd.

Vanuit de (onaangekondigde) renovatie in 1995, waarbij het park op de schop ging om een drainage-systeem aan te leggen, ontstond de 'Belangen- en Bewonersvereniging De Plantage' en is er veel overleg geweest over de herinrichting, die nu grotendeels gerealiseerd is. De vereniging heeft een convenant met de Gemeente gesloten over het onderhoud van het park: een hoog onderhoudsniveau (incl. extra voorzieningen) in ruil voor zelfwerkzaamheid van de bewoners. De parkbeheergroep van de Vereniging maakt zich sterk om de beloften over en weer gestand te doen.

www.plantagebewoners.nl

Treurbeuk

De 50-jarige groene treurbeuk is een van de heksesluiters aan de zuidzijde van het park. Een mooi exemplaar van het 'opgaande' type. Waar andere treurders vaak maar vanuit één punt hun takken als een paraplu naar beneden laten hangen, vormt deze beuk steeds weer een 'nieuwe etage'. We zien hem vrij veel in parken en in het bijzonder -uiteraard- op begraafplaatsen.

Hij is geënt, iets dat duidelijk te zien is. De onderstam is zelfs dunner - meestal is dat andersom. Enten is iets kunstmatig, terwijl de onderstam een 100% natuurlijke boom is. Als boomverzorgers het samenstel niet goed in de gaten houden, bestaat zelfs de kans dat de onderstam uitloopt en de ent uiteindelijk overwoekert. De takken van een beuk kunnen slecht tegen direct zonlicht, zodat ze altijd een gesloten, donkere kroon nastreven. Dit is voor de treurbeuk problematisch, want de bovenste takken staan wegens het 'treuren' per definitie bloot aan de zon. Ook bij dit exemplaar zien we dan ook de 'zonnebrand' van de hoogste takken: de gebarste bast is duidelijk waar te nemen. Wanneer echter een volgende (opgaande) tak het overneemt, herstelt zo'n verbranding zich meestal goed. De beuk is een populaire soort en kent derhalve heel veel cultivars: rode-, gele, treur-, grootbladige-, varenbladige- en driekleurige beuken zijn voorbeelden van de ongeveer 50 bekende variëteiten!

• Door de afhangende ('treurende') takken zullen de hoogste altijd last hebben van de zon.

• De onderstam is dunner dan de ent...

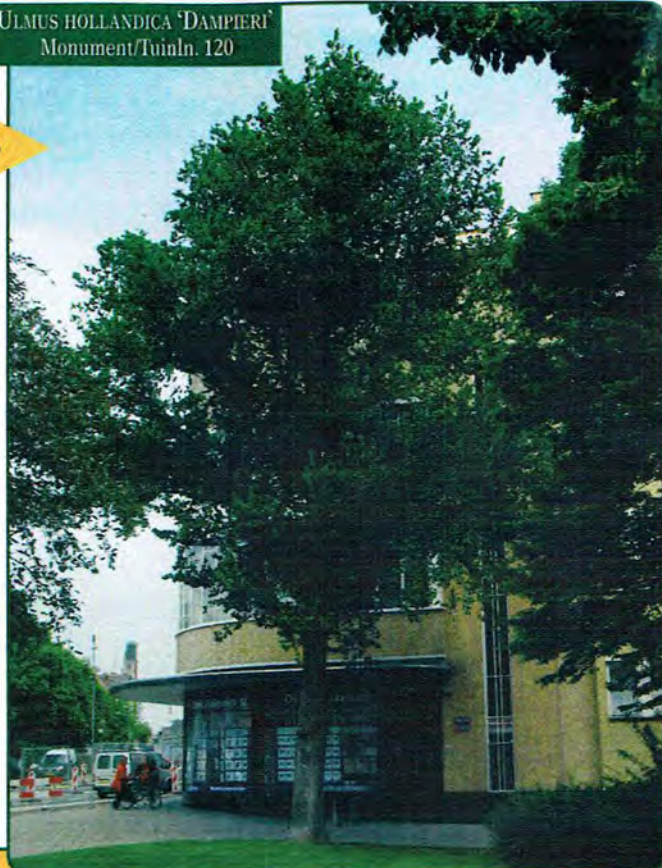
Boommagnolia

We duiken aan 'de kop' van de Plantage meteen in het diepe met de bijzondere boommagnolia. Enkele jaren geleden is deze soort uit het Middellandse Zee-gebied geplant ter vervanging van een Gleditsia (was verrot) en een linde (dreigde op het kruispunt te vallen). Daarmee werd meteen de diversiteit in de Plantage verhoogd, want net als zoveel soorten in het oudste stadspark van Nederland zie je ook de boommagnolia bepaald niet op elke straathoek. Pas zo'n 30 jaar geleden is zij voor het eerst in ons land geplant.

Bij 'magnolia' denk je eerder aan een struik, want zo kennen we hem ruimschoots in Nederland. Maar toch is deze boom bij het monument een echte magnolia. In de nomenclatuur ('naamgeefpraktijk') van groenkundigen bepaalt de bloem van een plant de naam. Het geslacht magnolia is er als struik- en als boomvorm. Dat laatste hoeft u niet al te zuinig op te vatten, want in haar originele habitat kan de Boommagnolia wel 30 meter hoog worden. Dat zullen we in de Plantage niet meemaken, want daar is het hier veel te koud voor: Nederland is ongeveer het meest noordelijke land waar de subtropische boommagnolia nog kan leven. Daarvoor is hij in de kwekerij wel geacclimatiseerd en afgehard. Haar prachtige roomwitte bloemen toont ze in de zomer en dan herkennen we met recht de magnolia. De bekende struikvormige zus is dan al lang uitgebloeid. De boommagnolia is, zoals de meeste tropische planten, bladhoudend. In de winter is deze boom dus groen, terwijl de meeste (loof)bomen in de Plantage dan kaal zijn. Dit is een 'boomgewoonte' in Noord- en West-Europa, waar het vanwege bevriezingsgevaar niet handig is om in de winterkou je blad te houden.

• In de zomer toont de subtropische Boommagnolia haar schitterende roomwitte bloemen. Dit in tegenstelling tot de struikvormige Magnolia, die in het voorjaar bloeit.

Gekroesde iep

In de jaren 30 van de vorige eeuw kreeg Van Hoey Smith Jr. maar liefst 100 gulden van z'n vader mee om 'mooie nieuwe bomen' te gaan kopen in Europa en omgeving. Door de nationale iepziekte had de Kralingse heerlijkheid Trompenburg 400 grote iepen moeten vellen. Hij heeft goed z'n best gedaan, want het huidige 'Arboretum Trompenburg' in Rotterdam toont de meest uiteenlopende boomsoorten! Begin 20e eeuw stonden alle dijken, grachten en parken in Nederland vol met iepen. De onvervalste 'Ulmus hollandica' heeft er zelfs z'n naam aan te danken, maar is heden ten dagen zeldzaam. Het hout van de iep vond brede toepassing, niet alleen vanwege de ruime beschikbaarheid, maar vooral ook om de eigenschappen van het hout: duurzaam, sterk belastbaar en buigzaam. Trapleuningen, lamoenen en meubilair kun je er prima van maken...

De gekrulde iep aan de kop van de Plantage is een geënte variëteit van de Hollandse iep en is naar schatting 80 á 100 jaar oud. Dat mag redelijk uniek heten, want dit exemplaar is in z'n soort uitgesproken groot. Bovendien is het een sterke jongen, want 30 jaar geleden stond hij gedurende drie jaar op de 'kaplijst' van de Gemeente wegens het 'vuur' waar hij toen aan leed. Bij deze ziekte ('necrotia'), die toen heftig heerste, gaat de schors loszitten, waardoor de boom op een gegeven moment het loodje legt. Maar onze iep heeft het overleefd en alle wonden zijn inmiddels overgroeid. Overigens kan de iepziekte nog altijd toeslaan, want na gemiddeld 30 levensjaren daalt in het algemeen de resistentie voor deze ziekte. Maar voorlopig staat deze gekrulde iep nog fier overeind. Hij dankt z'n naam overigens aan de fraaie 'verfrommelde' blaadjes die de boom zijn specifieke uiterlijk geven.

* Alle wonden zijn inmiddels overgroeid...

Eénbladige es

Hoewel de es binnen Nederland een uitgesproken inheemse soort is, vormt deze éénbladige cultivar een zeer zeldzame verschijning. Je komt hem vrijwel uitsluitend tegen in aboretta. En in de Plantage dus. Hij is door de Duitser Hess 'ontwikkeld'. Het éénbladige zit 'm in het bijzondere, sterk 'gezaagde' blad: in plaats van een samenstel van kleinere blaadjes (zoals bij de gewone es) bestaat het blad bij deze variëteit uit één geheel.

Evenals de 'gewone' es heeft ook deze variëteit een transparante, lichte kroon. De es levert de bekende, lichte en veel gebruikte houtsoort. Er worden onder andere meubels en parket van dit relatief harde hout gemaakt. Wist u trouwens dat de es verwant is aan de olijfbom? Beide behoren tot de familie van de olijfachtigen. En dat terwijl de es het in Nederland zo goed doet op de vochtige grond zoals de rivierklei, waaruit ook het Plantage-eiland bestaat. Jawel: rivierklei. Want ooit, halverwege de 18e eeuw, waren hier de plaatselijke uiterwaarden van de rivier de Maas (Rijn). Rond het 'Nieuwe Werck' zoals dit gebiedje later zou heten, werd enerzijds de Schie verder uitgegraven, waarmee de Buitenhaven en de Tuinlaan konden ontstaan en anderzijds werd de Nieuwe Haven gegraven, zodat in aanleg de Lange Nieuwstraat mogelijk werd. Het nieuwe opgehoogde land kon bebouwd worden en het tussengebied werd de Plantage. Een 'rijke' grond werd het en dat in meer dan één betekenis. Daarbij kun je zowel denken aan de samenstelling als aan de distillateurswoningen die er verrezen. De eenbladige es gedijt er ieder geval prima.

* Het éénbladige zit 'm in het bijzondere, sterk 'gezaagde' blad.

Hartbladige els

Snelle groeiers zijn het, die elzen. Ook de hartbladige, waarvan er twee aan het einde van de Tuinlaan staan. Elzen zijn, net als berken, pioniersbomen - de eerste die op arme grond in principe een nieuw bos ambiëren. Bij die snelle groei worden ze ook nog eens behoorlijk hoog. Deze exemplaren zijn 20 meter hoog en toch nog maar 25 á 30 jaar oud. Ter vergelijking: ze zijn nu al net zo hoog als buurman kastanje en die staat er toch al zo'n 70-80 jaar. Maar die heeft dan ook een veel dikkere stam, dat moet gezegd.

• De 'katjes' en de 'proppen' van de els, waarin de minuscule zaadjes verstopt zitten

• De hartbladige els doet z'n naam eer aan.

Bij een pioniersboom hoort uiteraard ook een makkelijke zaad-verspreiding. Dat geldt zeker voor de els die in de winter zijn minuscule zaad op de wind weg laat vliegen. Dat zaad zat kort daarvoor nog opgeslagen in de karakteristieke -op kleine denneappels lijkende- 'proppen' die bij deze gelegenheid open gaan staan. In het voorjaar laat hij de oude proppen vallen en vormen zich al weer nieuwe voor de volgende 'verstuiwing'. Het blad van deze soort is inderdaad hartvormig ('cors' betekent 'hart' in het Latijn), maar ook hard en glanzend van karakter. Hij is niet inheems (hij komt uit Italië en het westen van Griekenland). Dit in tegenstelling tot de zwarte els die in Nederland veel voorkomt (c.q. kwam) langs rivieren en moerasen. Het hout van deze rappe groeiers is begrijpelijkerwijs niet bijster geschikt voor timmerhout, maar wordt wel gebruikt voor het snijden van kunstwerken. En vroeger wist onder andere de bakker er wel raad mee. Van de elzen werden stuk voor stuk, zo om de vijf jaar, de takken afgesneden om er de broodoven mee te stoken.

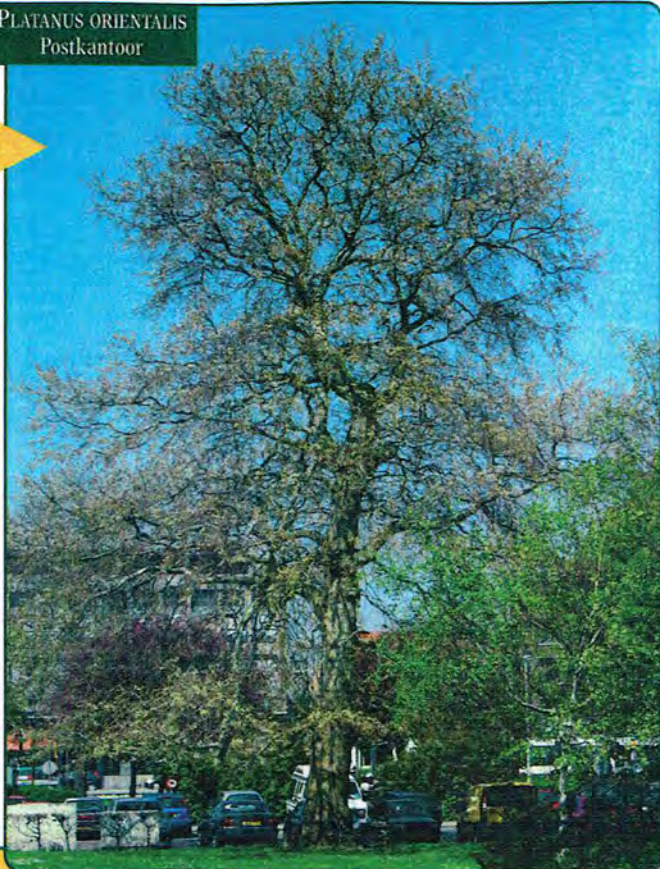
Taxus

Zeer langzaam groeit de Taxus. Maar ook uiterst levenskrachtig. Zelfs al is hij helemaal kaal geworden -bijvoorbeeld door brand- dan nog loopt hij opnieuw uit. Deze oude soort binnen het naaldbomengeslacht kan wel 3000 jaar worden en heeft dan een stam van drie meter doorsnee. Maar die kom je alleen in Engeland tegen (waarover straks meer). De exemplaren aan de kop van de Plantage zijn 'jonkies' van rond de 50 jaar, met een diameter van 20 á 30 cm. De Taxus is een vriendelijke, 'sociale' boom. Je kunt je er heel plezierig onder voelen. In het Engels heet de Taxus 'yew', wat ook staat voor 'jij'. 'Jij' komt op de eerste plaats, in tegenstelling tot de meer afstandelijke eik ('eich/ich'), waar het vooral om 'ik' gaat. De Taxus is warm en heeft een zachte gladde bast. Zelfs op hoge leeftijd houdt hij z'n 'babyhuidje'.

• Een zeer oude, dikke Taxus in Engeland (met een veel jongere Huib Sneep ervoor)

Van het soepele, veerkrachtige hout werden in vroeger tijden de 'long bows' gemaakt. Als men land veroverde, was een van de eerste dingen die je deed de taxussen omhakken: je vijand was dan zo'n 50 jaar niet in staat om de gevreesde (pijl-en-) bogen te vervaardigen! Engeland is zoals bekend nauwelijks onder de voet gelopen, zodat je daar nog vele stokoude taxussen kunt vinden, in tegenstelling tot Nederland en Duitsland bijvoorbeeld. Een andere oorzaak ligt overigens in het typische Engelse erfrecht: alleen de oudste zoon erft, zodat landgoederen (en kastelen) niet steeds opnieuw onder de kinderen verdeeld hoefde te worden. Het is de landduurzaamheid zeer ten goede gekomen. Echte oude bomen -de 'specimens'- vind je dientengevolge vooral in Engeland. Eén van de weinige ècht oude bomen in Nederland is een linde van circa 800 jaar in Sambek (N-Limburg). In Zuid-Engeland vind je zulke respectabele exemplaren bijna in elk dorp!

Oosterse plataan

Een majestueuze verschijning tegenover het postkantoor. De grote, fraai vertakte oosterse plataan behoort tot de tien grootste exemplaren in ons land en is in Schiedam de enige. Met Centraal-Azië als bakermat, is hij hier een redelijk goed ingeburgerde asielzoeker: zwierven de gigantische hoeveelheden zaden voorheen doelloos door Schiedam, langs het talud van warmzwarte basaltblokken bij molen de Walvis aan de Westvest zijn inmiddels enkele nakomelingen gesignaleerd. Warmte (klimaatverandering!) en een stenige bodem is wat de oosterse plataan verlangt. Op de grote foto nog niet echt groen, komt hij bij het uitkomen van dit gidsje overigens al vroeg in het blad. Dat verschilt per jaar weleens.

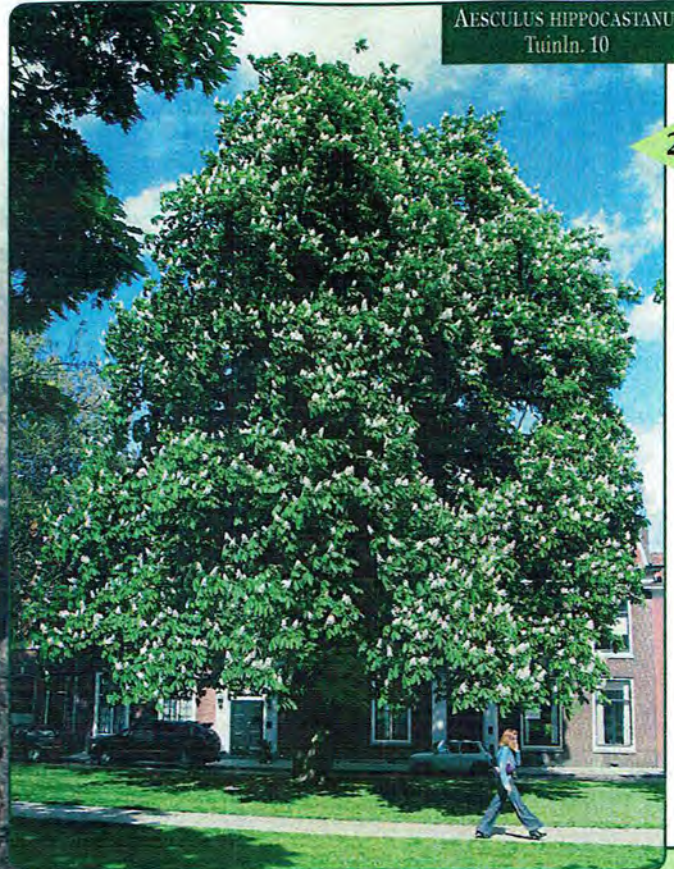

* Drie à vijf zaadbolletjes aan de uiteinden van de takjes. Bij molen de Walvis zijn enkele zaden tot ontkieming gekomen.

* In mei 2005 vroeg in het blad.

In zijn eigen habitat wordt deze boom tot 40 meter hoog en hij heeft zeer ruwe, knoestige stammen. Stelt u zich voor: lanen met platanen als kathedralen, waarbij de 'gewelven' gedragen worden door stammen van meer dan twee meter dik. Vanwege de droge, zeer warme zomers hebben deze bomen viltig behaard, leerachtig blad. In Centraal-Azië loopt de oosterse plataan al begin maart uit, bij ons pas in mei/juni. Eigenlijk valt het nog mee dat de boom in ons wisselvallige klimaat niet in een permanente winterslaap blijft... Misschien kunt u voortaan in het voorbijgaan deze kleumende, circa 100 jaar oude asielzoeker wat verwarmen met een vriendelijk woord. Voor je het weet zegt hij/zij nog wat terug!

Paardekastanje

In de Plantage staan meer dan 10 kastanjabomen. De grootste staat bij Tuinlaan 10. Een schitterende reus van meer dan 100 jaar oud. In Klein-Azië staan er bossen vol van en ze kunnen ongeveer 200 jaar oud worden. Deze solitair in het park is prachtig uitgegroeid, mede dankzij de zorg van boomverzorgers enkele jaren geleden.

Een boom wil een zo groot mogelijk bladoppervlak creëren, teneinde zoveel mogelijk licht op te vangen en daardoor levenskracht te verzamelen. Dientengevolge dijt hij sterk uit en wordt op een gegeven moment het middel erger dan de kwaal. De takken worden langer, dikker en zwaarder, zodat de drang om levenslicht op te vangen er juist de oorzaak van wordt dat takken afbreken en op den duur het leven teniet gedaan wordt. Daarom is bij deze kastanje flink gesnoeid, zodat er meer licht in de kroon komt. En wat je nu duidelijk ziet, is dat er zich weer nieuwe takken in de kroon gevormd hebben, zodat aan het doel van de boom voldaan wordt en hij tegelijkertijd niet in z'n bestaan bedreigd wordt.

* De geelwitte bladeren langs de stam en in de kroon... een lichtkwestie?

De paardekastanje dankt z'n naam aan het feit dat met de kastanjes paarden gevoerd werden. Als de boom ze tenminste gaf, want er zijn ook soorten (gevuld-bloemige) die geen vrucht dragen, want lastig voor mens, straat en auto's. Maar gelukkig hebben we hier nog de gewone soort (met enkelvoudige bloemen) die gezellig jaarlijks z'n kastanjes levert! Waarom overigens de speciale witbonte takjes ontstaan rond de stam, is voor dendrologen nog steeds een raadsel. Er kan in ieder geval geen 'witbonte kastanje' mee gekweekt worden. Als je het probeert, ontstaat weer gewoon het normale blad.

Bladhoudende eik

En paar prachtige exemplaren staan er bijna aan het eind van het park. De bladhoudende eik blijft dus ook in de winter groen, iets dat de aantrekkelijkheid en variatie van de Plantage zeker ten goede komt. Deze eiken zijn door ene meneer Turner uit Engeland in 1880 gekruist uit de Europese zomereik en de Zuid-Europese steeneik. De zuidelijke soort heeft een blad dat op hulst lijkt en blijft (uiteraard) groen. Terwijl de steeneik hier in het Westen kapot zou vriezen, is er door de kruising een soort geïntroduceerd die bestand is tegen de vrieskou en toch bladhoudend is. Totnu toe is de bladhoudende eik in Nederland zeer zeldzaam.

Het zijn dus bijzondere bomen. Net als de nu nog kleine boommagnolia aan de kop van de Plantage, zijn ze uit esthetisch-landschappelijke overwegingen zeer gewenst.

'Bladhoudend' wil uiteraard niet zeggen dat de bladeren eeuwig aan de boom zouden zitten. Net als met uw hond of kat is de boom tot ver in het voorjaar in de 'ruï' en vormt zich nieuw blad, om tenslotte in herfst en winter verder geen actie te ondernemen op dit gebied. Een blad 'verslijt', net als alles in de fysieke wereld.

Door het continue proces van 'fotosynthese' gaat de vitaliteit van het blad achteruit. Fotosynthese is de omzetting van licht in koolhydraten, oftewel in suikers, en dat is waar zowel wij als de boom op leven (dus 'niet bij brood alleen', maar ook bij het licht - waarbij u 'Licht' ook met een hoofdletter mag denken...)

Tenslotte: eikehout! Hardhout, rotwerend, oersterk, geschikt voor imposante houten constructies zoals kerktorens, bruggen en molens. Of zeer slijtvast bij u op vloer. Sta er bij stil als u deze boom bewondert!

* Het leerachtige blad van deze eik verraadt zijn mediterrane afkomst.

Sierappel

Niet om te eten, wel om naar te kijken. De sierappels zijn er speciaal voor gekweekt. Wilt u zich in het najaar per ongeluk toch tegoed doen aan een sierappel(tje), dan wordt u weliswaar niet vergiftigd, maar hij is wel vreselijk zuur voor onze begrippen. Zeker in vergelijking met de voor de consumptie gekweekte soorten, want die worden steeds zoeter gemaakt. Appels uit oude boomgaarden geven overigens nog die onvervalst 'zure' smaak. Hoe dan ook: de sierappel is een volle neef van onze eetbare appel. En beslist een hele mooie, niet alleen gekweekt op de schitterende bloemkleur, maar ook om het blad. Na de bloei toont deze sierappel ons onverkort zijn schitterende purper-kleurige bladeren.

Ook de vruchten, de appels, zijn bij dit exemplaar in het najaar mooi donkerpaars (en relatief groot). De boom is als zodanig weer heel anders van karakter dan de kleine, lichte broertjes nabij het leeuwteje in de Plantage.

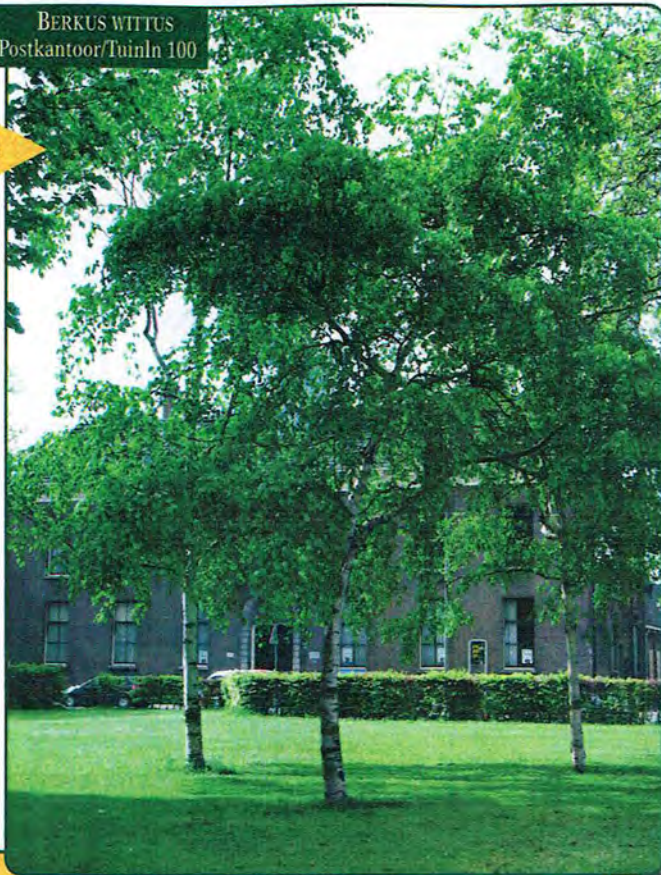
Appelbomen kennen een relatief langzame groei en worden niet heel groot. In boomgaarden worden ze zelfs bewust kort gehouden om de pluk te vergemakkelijken.

De hier besproken sierappel is bijvoorbeeld al zo'n 40 jaar oud en is bepaald niet groot te noemen. De appelboom is in Nederland inheems en kiemt dus eenvoudig. Het klokhuis dat u achteloos in berm of struiken gooit, kan volgend jaar heel goed een heus appelboompje worden. Of 'ie vervolgens de kans krijgt een echte boom te worden, is een ander verhaal...

* De bloesems van sierappels bij het Leeuwteje (Tuinlaan 66) kleuren aanvankelijk roze, maar worden vrij snel daarna wit (onder).

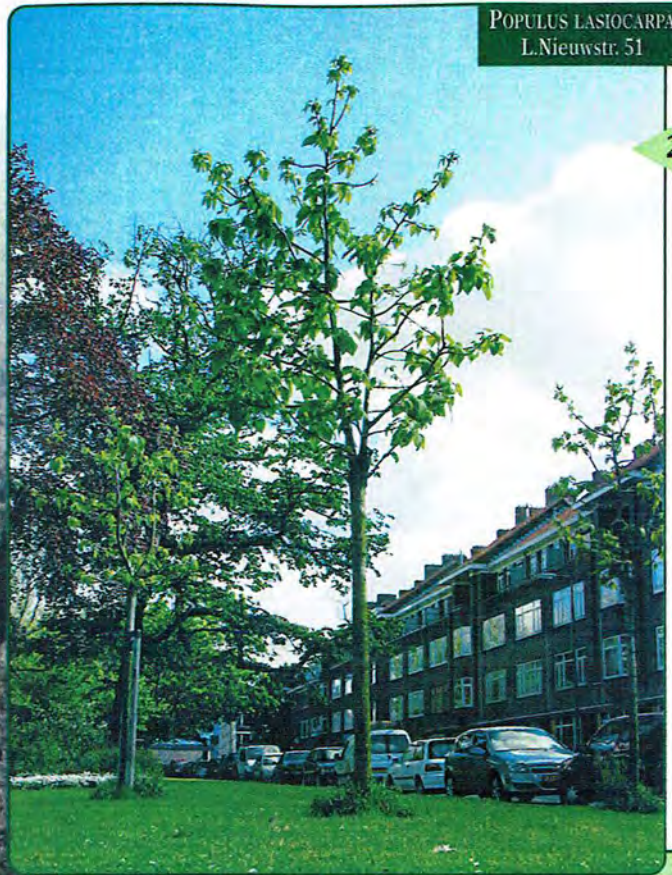
Berk

‘Optimistische, lichte pionierbomen’. Dat zijn de berken. Ze pionieren op ontgonnen of braakliggende terreinen, bij voorkeur op zanderige, lichte gronden. Een ‘bos’ begint vaak met berken (en ‘eindigt’ overigens met beuken, zoals u verderop in dit gidsje kunt lezen). In Nederland worden ze niet zo oud: na 60, 70 jaar heb je het wel zo’n beetje gehad en mogen andere bomen het overnemen.

De vele zaden die de berk maakt verspreiden zich, licht als ze zijn, via de wind en kunnen zo in alle uithoeken van de omgeving terecht komen. Precies zoals dat past bij een pionierstype. Deze eigenschap deelt de berk met soorten als de els en de wilg. Ook dat zijn echte bosvoorbereiders en verspreiden hun zaad via de wind. Dit zaad wordt bij al deze soorten voorbereid in de zogenaamde katjes die ze in de zomer dragen. Die katjes springen in het daaropvolgende najaar open, waarna de wind er vat op kan krijgen. De berk heeft over het algemeen een witte, lichte schors waar deze soort zo bekend om is. Uitzondering hierop vormt de zwarte berk die in veengebieden voorkomt en -conform zijn naam- dus een donkere bast heeft. Als je ergens voor het eerst komt moet je je aan weten te passen en niet al te kieskeurig zijn. Deze karaktertrek toont de berk ook in de omgang met zijn ledematen: hij laat makkelijk takken vallen, iets dat bij een andere boom niet snel voor zal komen! Beuken bijvoorbeeld tonen een volslagen ander ‘behaviour’. Maar ja, die moeten ook ‘iets’ langer mee.

• Prachtig karakteristiek schors-detail van een berk nabij Tuinlaan 74. Onder berken in herfststooi

Chinese populier

Drie stuks geënt op een hoog stammetje van de veel voorkomende Zwarte populier en als zodanig zeldzaam in Nederland. De Chinese populier kenmerkt zich door een extreem groot blad - Adam en Eva zouden er met elk één indertijd geen gek figuur mee geslagen hebben. Het blad zit op een rabarberkleurige steel, die het exclusieve karakter van deze boom versterkt.

De populiertjes staan hier nu drie jaar en inmiddels begint het beeld te ontstaan hoe ze er, eenmaal volwassen, uit zullen gaan zien. Met deze aanwinst wordt de Plantagecollectie op de gewenste wijze in stand gehouden en uitgebreid. Het enten van cultivars is overigens een noodzakelijkheid, wil zo’n variëteit kunnen overleven. Zelfstandig, dus zonder onderstam, kunnen de enten niet bestaan. Ze kunnen niet zelfstandig en spontaan wortelschieten, zoals doorgaans bij puur natuurlijke soorten het geval is. Bovendien moet de onderstam van de juiste, verwante soort zijn anders kan het alsnog mis gaan. Enten -het onder de schors van de onderstam inplanten van een takje van de variëteit- blijft een kunstmatige aangelegenheid. Vaak zie je dat de onderstam levenskrachtiger is dan de ent. Daardoor is de onderstam ook vaak dikker. Bij zo’n samenstel heeft de onderstam een extra groeistimulerend effect op de ent. Bij deze populiertjes zie je dat gewoon afgetekend in de ‘vormtaal’ van het hout ter plaatse van de ent.

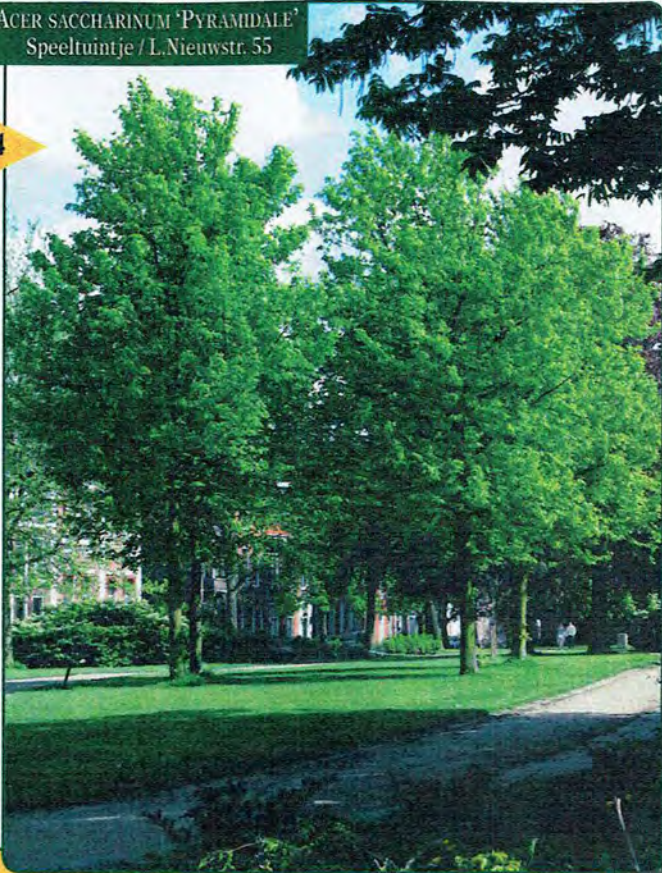

• De entplaats is vrij hoog gekozen. De ‘aanstuwende’ werking van de onderstam is duidelijk in de houtvorm waar te nemen.

• Een extreem groot blad kenmerkt de Chinese populier; hij is er speciaal op geselecteerd.

Zilveresdoorn

Niet alleen het maanlicht is zilver, maar ook de onderkant van het blad van de zilveresdoorn! Een tamelijk uniek verschijnsel. De boom komt van origine voor in steppegebieden zoals die van Noord-Amerika, alwaar hij het zilveren blad heeft ontwikkeld. Als de hitte in deze landklimaat-gebieden overmatig wordt, keren de bladeren zich met de 'zilverzijde' naar de zon, zodat het het licht niet als warmte opgenomen wordt, maar weerkaatst.

Er staan er drie bij elkaar in de Plantage en ze zijn ongeveer 20 jaar oud. Voor het overige is de 'zilveren' trouwens een gewone esdoorn, zoals alle andere. Een esdoorn herken je onder meer aan de tegenover elkaar staande bladeren. Een blad heeft met ander woorden altijd een tweelingbroertje tegenover zich ten opzichte van het takje waar ze aan groeien.

Binnen de soort 'esdoorn' zijn vele cultivars ontwikkeld, passend bij 'gebruiksdoel' of -wens. Smalle en brede, maar ook soorten met gracieus neerhangende takken.

Esdoorns behoren tot de zogenaamde 'eerste grootte', een classificatie die duidt op het feit dat het hier om zeer groot wordende bomen gaat, dat wil zeggen hoogten van 20 meter en meer.

De sierappels, meer aan het begin van het park, behoren bijvoorbeeld tot de 'derde grootte'.

Esdoorns zijn snelle groeiers en doen dat het liefst op arme grond; dan worden ze het grootst. Het is overigens een misverstand dat 'rijke grond' altijd beter is. Rijke grond houdt bijvoorbeeld ook meer vocht vast en daar doe je de esdoorn niet per definitie een plezier mee. Rotting en parasieten kunnen het gevolg zijn voor deze boom.

• Het typische 'zilveren' onderblad dat zich bij extreme hitte naar de zon toekeert om de warmte te weren. Een mooi staaltje van overlevingskunst!

Meelbes

Een plein(tje) vol met meelbessen. Maar als je goed kijkt, zie je verschillen. Dat klopt: feitelijk staat rechtsvoor op het plein de originele meelbes. De meeste andere zijn 'intermedia' tussen de meelbes en de lijsterbes. Wat bij nadere bestudering opvalt is het verschil in bladvorm: de lijsterbes heeft een meervoudig (geveerd) blad, bij de meelbes is het van een veel meer gesloten/minder ingesneden type (enkelvoudig). Bovendien heeft het meelbesblad -en daar heeft hij z'n naam aan te danken- een wittig/meelachtige onderkant. Verder springt in het oog de leeftijd van de verschillende bomen, waarbij vooral de oudere exemplaren bloeien.

In tegenstelling tot de mens, heeft een boom z'n sterkste voortplantingsvermogen op hoge leeftijd. Terwijl de jonge bomen bezig zijn met zich 'groot maken' (puberen?), besteden de ouderen hun energie aan bloei en voortplanting. De logica is dat een boom relatief eerst groot en sterk wil zijn om te kunnen overleven en zich vervolgens om nageslacht bekommert. Dit verklaart het verschil in bloei tussen de bomen onderling. De verspreiding gaat via vogels (ongetwijfeld ook lijsters), die de bessen eten. Overigens worden meelbessen niet bijster oud; het oudste exemplaar op deze locatie is 'pas' van na de Tweede Wereldoorlog. Je ziet dan ook dat in de loop der jaren de bomen successievelijk vervangen worden door jongeren; linksvoor staat een baby-besje als vertegenwoordiger van een derde generatie. Meelbessen zijn zeer goed bestand tegen kou en wind. Op de route van Schotland naar IJsland kom je bijvoorbeeld langs de Far Oer-Eilanden en daar zijn het nagenoeg de enige bomen die er (met hun behaarde leerachtige blad) kunnen overleven!

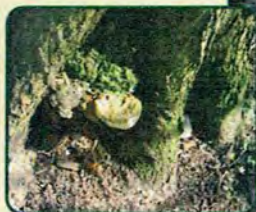

• De meeste meelbessen op Plein Eendragt zijn 'intermedia's tussen de lijsterbes (deze is gefotografeerd bij Tuinln. 52) en de meelbes zelf.

Koningslinde

Letwat verscholen, maar nog behoorlijk trots, vind u achter de muziekkoepeel de oudste koningslinde van het park. Waarschijnlijk is hij geplant ter gelegenheid van het aantreden van Koningin Wilhelmina in 1898. Tot en met de de kleinste linde, geplant bij de geboorte van Prinses Amalia (zie pag. 20), wordt in de Plantage een mooie traditie in stand gehouden. Van oudsher is de linde vaak een centrale boom: op oude dorpspleinen vind je 'm nog vaak. Het is een echte ontmoetingsboom en daarbij ook symbool voor vrouwelijkheid en vruchtbaarheid. Bij de Germanen was de linde de boom van Freya - terwijl de strenge, ongenaakbare eik met Thor geassocieerd werd. Onder de linde werd voorts recht gesproken en *in* de linde vroeg men elkaar ten dans...

* De uitwas van inwendige witrot: de tonderzwam.

Voor dat laatste werd in de grote dorpslinde een 'etage' van plankieren gemaakt, waarop de jonge, huwbare stellen met elkaar dansten. Een heel apart gezicht moet dat geweest zijn! De koningslinde is een cultivar met een sterk rechtopgaande stam en één top. Bij de Amaliaboom is dat goed te zien, maar bij die van Wilhelmina klopt het niet helemaal, want de stam heeft zich in tweeën vertakt. Een fraaie afwijking feitelijk.

Kijk ook eens aan de voet van deze boom: daar ziet u de tonder- of tondelzwam. Het is de uitwas van een schimmel ('witrot') in de stam. Deze zwam is niet direct schadelijk voor het leven van de boom want hij laat het hout net onder de schors ongemoeid. Bij bomen vinden daar de levensprocessen plaats, zodat die niet gehinderd worden. Het is zelfs zo dat de boom zich wortels vormt in de rottende massa! De tondelzwam werd vroeger tot poeder vermalen, waarmee men vuur kon maken. Met de 'tondeldoos' inderdaad.

* Een gigantische koningslinde in België met op de 'eerste etage' de dansvloer...

Smalle plataan

Een hele bijzondere vorm voor een plataan. Zeker als u zich de grillige, brede vormen rond het parkeerterrein aan het begin van de Plantage voor de geest haalt. Eigenlijk heeft hij meer weg van de koningslinde met z'n rechtopgaande enkelvoudige stam. Als een scheepsmast! De verspreiding van de smalle plataan is begonnen in de vijftiger jaren met een speling van de natuur. In Dortmund is in het 'Westfalen park' een variëteit gevonden met zo'n rechte stam en dat typische smalle karakter. Deze Plataan heeft de vinder toen veredeld/vermeerderd en er voor gezorgd dat er in elk land in Europa één terecht kwam. En zo is deze 'Tremontia' (dat is Latijn voor Dortmund) de moederboom van alle smalle platanen en dus ook van die in de Plantage.

* De 'gewone' plataan is, zoals hier rond het parkeerterrein aan de kop van het park, veel breder en grilliger.

Een unieke, zeldzame verschijning: in de rest van Nederland zijn er nog hooguit 10 te vinden. Het past binnen het streven om de diversiteit en uniciteit van soorten in de Plantage te bevorderen. Naar verwachting behoudt de smalle plataan ook op hoge leeftijd de karakteristieke smalle vorm.

* ...en nog een paar aan het eind van het park langs het water van de Hooikade. Kijkt u straks even hoe groot en sterk ze er bij staan?

Ginkgo

Het is nog een jonkie en een beetje schriel. Alsof hij geboren is van pijpenragers. Maar toch zal deze kwart eeuw oude Ginkgo uitgroeien tot een volle, brede en ronde boom. Onderaan begint het er al een beetje op te lijken. Z'n grootste broer staat in de universiteitstuin in hartje Leiden. De naam van de Linnaeus is eraan verbonden. In deze stokoude 'hortus' heeft hij in de 18e eeuw het plantenrijk wetenschappelijk ingedeeld en voorzien van Latijnse namen, waarmee voortaan een boom in elke taal *eenzelfde* naam kreeg. De Ginkgo die er staat komt uit China en is er rond 1750 geplant...

• 'Parallelnervig' blad

Binnen de plantensystematiek die Linnaeus ontwikkelde viel de ginkgo vreemd genoeg onder de coniferen. Nadere bestudering van het typische blad geeft echter het aanknopingspunt: dat is namelijk 'parallelnervig' en vertoont daarmee een tekening die verwant is aan de vorm van de naalden van de conifeer. Vandaar dus. Verder lijkt het blad op een eendenpoot, met platte lobben links en rechts.

Rond 1996 is deze boom in de Plantage verplant wegens de herinrichting van het park. Hij heeft dat goed overleefd en gedijt goed op z'n nieuwe plek. Overigens is het sowieso een eigenschap van de ginkgo dat hij goed bestand is tegen het stadsleven. Eén nadeeltje misschien aan deze bijzondere boom: als de boom een vrouwelijke blijkt te zijn en hij (zij) vrucht gaat dragen, dan zullen deze -eenmaal op de grond gevallen- een boterzure stank verspreiden. Dit staat binnen afzienbare tijd te gebeuren. Maar Huib Sneep schat in dat het een mannelijk exemplaar is...

• Kroonvorming: onderaan begint het er al een beetje op te lijken.

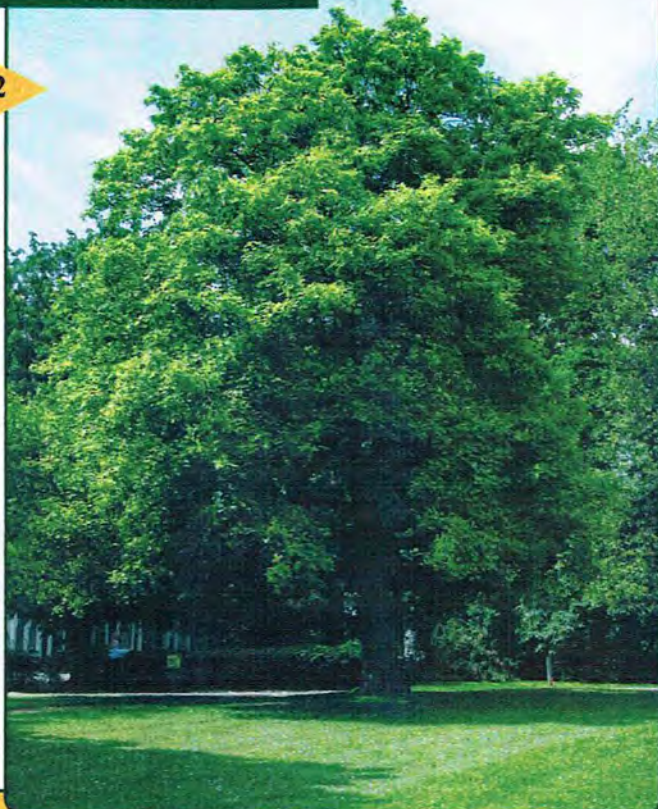
Lichaamstaal

Als u schrikt, kleurt u onmiddellijk. En als u een goeie mop hoort schiet u in de lach. Schouders ophalen, stampvoeten, tong uitsteken of nog erger: allemaal lichaamstaal, eigen aan de mens. Ook bomen kennen lichaamstaal. Die is niet emotie-gestuurd, maar gebaseerd op 'bio-mechanica'. Het is een natuurlijk mechanisme, waarbij je aan het 'lichaam' van de boom kunt aflezen hoe hij zich teweer stelt tegen de omstandigheden. Een gedraaide tak als was het verstard kabeltouw, een typische bolling van de stam aan de voet, extra houtafzetting onder de oksel van een tak... ook een boom doet er alles aan om te overleven.

• Duikt u eens onder deze kastanje. U zult er een fraai staaltje van lichaamstaal ontdekken!

De kastanje op de foto toont een heel duidelijk voorbeeld van wat hier bedoeld wordt. Doordat het uiteinde van een zware tak een knik omhoog heeft gemaakt, is er een soort *hefboom* ontstaan waar de wind een meer dan gemiddelde druk op uit kan oefenen. De boom heeft hierop gereageerd door op het eerste, horizontale deel van deze tak, in een *spiraalvorm* versterkend hout af te zetten. Een maximale versteviging, bij minimaal materiaalgebruik. Zo wordt de tak niet te zwaar, maar geeft wel optimaal weerwerk tegen de wind! Deze biomechanica is gebaseerd op het axioma van de 'gelijkblijvende spanning'. Dat wil zeggen dat daar waar extra spanning optreedt, het lichaam reageert met toename van weefsel, zodat er weer een evenwicht ontstaat. Zo ook met een oude boom waarbij de voet breed uitloopt: daar zie je de reactie op een toenemend gewicht van de boom. Maar ook in de oksel van zwaardere wordende takken zie je de wetmatigheid van gelijkblijvende spanning: duidelijk is daar vaak extra veel ondersteunend hout te zien. (Zie ook onze tip op de achterpagina. 'Stupsi' doet de lichaamstaal uit de doeken.)

Geelbonte esdoorn

Deze esdoorn bewijst dat een Belg lang niet zo gek hoeft te zijn. Ontwikkeld door een Belgische kweker en genoemd naar de Belgische koning Leopold. Een gezond exemplaar, goed in het blad. Het is een geelbonte esdoorn geënt op een gewone. Afgezien van het feit dat de entplaats nog goed te zien is op deze 100-jarige parkgenoot, kunt u ook ontdekken dat aan de voet regelmatig gewone esdoornbladeren uitlopen, terwijl boven de entplaats het geelbont zich doet gelden. En als u toch daarbeneden bezig bent, kijk dan meten even of de kabouter thuis is. Door een parasiet is ooit zijn woning ontstaan aan de Lange Nieuwstraat-zijde van deze fraaie boom.

• De (oudere?) broer staat aan de kop en heeft last van stress door milieuumstandigheden. De top is er al uitgebroken (onder).

Hij staat er een stuk beter bij dan z'n broer aan de kop van de Plantage bij het monument. Deze krimpt en zijn top is er zelfs uitgebroken. De 'laatste fase van vergrijzing' om het in mensentermen te zeggen. Het kan best zijn dat dit exemplaar ook 100 jaar is, maar dat hij meer last heeft (gehad) van z'n directe milieu. We sommen op, zonder dat al deze zaken van toepassing hoeven te zijn: omringende muurtjes, minder lucht in de grond, gebrek aan ruimte, verdichte/dichtgedrukte bodem door (zwaar) verkeer, bodemvervuiling door strooizout, luchtverontreiniging door uitlaatgassen van optrekkend verkeer, voet- en/of wortelbeschadiging door werkzaamheden... waarbij u moet bedenken dat de diameter van de wortelkruit net zo groot is als de bovengrondse kroon van een boom. Maar het leven gaat door: we vonden een zaailing in de poort van 'De Molukken' (Tuinln. 74/76), langs de muur direct achter het toegangshek!

Rode beuk

De rode beuken bekleden een voorname plaats in de Plantage, waarbij de groep bij het kunstwerk 'De Jurk' van Esther Zitman het meest prominent is. Maar ook de beuken verderop in het park zijn heel karakteristiek. Deze knoeperts van bomen behoren tot de bruine beuken (normaal zijn ze groen) en nemen daarbinnen als 'purperbeuken' nog eens een extra speciale plaats in. Vooral verder in het seizoen neemt de diepe purperkleur toe in intensiteit. Een magnifiek contrast met enerzijds het groen van gras en andere bomen en de blauwe lucht anderzijds. Helaas zullen de grootste exemplaren tussen nu en 15 jaar successievelijk gerooid worden: de beuk is extra gevoelig voor milieuveranderingen...

Bij bosvorming zijn beuken hekkesluiters in tegenstelling tot 'pionierbomen' zoals de berk. Deze zgn. 'climax-vegetatie' gedijt als alles uitontwikkeld en (dus) in evenwicht is. Dan nemen beuken een bos genadeloos in bezit. Dit impliceert dat beuken een uiterst

• Het 'mobile' kunstwerk 'De Jurk' doet het goed tussen de beuken.

stabiel milieu vereisen, iets dat in de Plantage niet altijd het geval is geweest. Eén 'schok' stamt van kort na WO II, toen de sloten rond de Plantage gedempt zijn en het grondwater diensgevolge steeg. Vervolgens kregen we de drainage in 1995, waardoor het water weer daalde. Ook droge hitte zoals in 2003 is niet oké. Al met al hebben zich al tijden lang ondergrondse schimmels ontwikkeld, waardoor langzaam maar zeker de hoofdwortels wegrotten en het valgevaar toeneemt. Maar... gelukkig zijn er in de loop der jaren rond de huidige groep, nieuwe rode beuken geplant!

Japanse honingboom

Een ideale tuinboom, want het is een *transparante* soort. Ook als hij vol in blad staat laat de japanse honingboom nog behoorlijk wat licht door. Vier stuks staan er bij elkaar in de Plantage met hun mooie, fijne vertakking. Met die takken daar is nog iets bijzonders mee: de dunere exemplaren zijn groen en blijven dat nog lang, waar andere bomen allang de bekende bruine schorskleur op hun jonge takken vertonen. Er zijn maar enkele boomsoorten in Nederland waarbij dat ook zo is, zoals bijvoorbeeld de Gouden regen.

• De fraaie vertakking van de honingboom is hier goed zichtbaar.

De Japanse honingboom is verwant aan de Acacia en behoort daarmee tot de zogenaamde vlindebloemigen. Ze geven in het najaar grote, platte en harde peulvormige vruchten van 10 á 20 cm lang, die lijken op de peulen van doperwten en bonen.

Hij komt uit het Verre Oosten (China en Japan) en levert mooi hard hout op met een sterk afwisselende tekening. Het duurzame hout wordt gebruikt voor vloeren en meubels.

In West-Nederland wordt de boom tot zo'n 18 meter hoog, maar in het oosten, waar veel minder wind staat, haalt hij wel tot 30 meter.

De honingboom bloeit in juli met talrijke roomwitte pluimen.

• Groene takken, die dat nog lang blijven.

Japanse iep

Van A tot Z vindt u in de Plantage en wel broederlijk bijeen. Besproken we op de vorige bladzijde de 'Acer leopoldii', een paar stappen verder staat de 'Zelkova', ofwel de Japanse iep! Een zeldzame boom. Ten eerste is het de enige boom waarvan de Latijnse naam met een 'Z' begint, maar meer is dat je hem relatief weinig tegenkomt. In Schiedam bijvoorbeeld zijn er slechts enkele stuks van, terwijl zelfs kenners zich achter de oren krabben, staande bij deze boom. Hij is ongevoelig voor de beruchte iepziekte (DED='Dutch Elm Disease') die in de jaren 20 van de vorige eeuw het overgrote deel van het Nederlandse iepenbestand velde. Vóór die tijd trof je echt joekels van iepen in Nederland en ze domineerden toen ongetwijfeld ook in de Plantage. 30 meter hoog was geen uitzondering! Als u wat achteruit stapt -met de rug naar de Tuinlaan- en u kijkt langs de hier besproken Japanse iep, dan ziet u achter de bebouwing van de Lange Nieuwstraat nog een flinke *Hollandse iep* staan. Vanaf die maat dus ongeveer moet u denken.

• De karakteristieke 'iepenveren'.

De Japanse iep, maar ook andere iepen, worden gekruist met het hollands type om de resistentie tegen iepziekte te bevorderen. Een gestaag proces, terwijl onderwijl de Plantage-Japanner al zo'n 25 jaar de zinnen streelt met de voor iepen zo karakteristieke, fraai gevederde vertakking. 'iepenveren' heet dat in vakjargon. En terecht; de Hollandse iep verdient het om -met een beetje buitenlandse hulp- weer in volle glorie ouderwets stokoud te worden in Nederland!

Tulpenboom

Tulpen uit... Schiedam. Als u ze maar niet plukt over een jaar of 10, 12! Want pas dan zal dit circa zevenjarige, in 2004 geplante boompje zijn naam eer aan doen en prachtige, geelgroen/oranje bloemen tonen. Ook dit type boom investeert namelijk als overlevingsstrategie *eerst* in groei en *later* in bloei. In Amerika, waar deze mooie boomsoort vandaan komt, gaat het bij de tulpenboom niet speciaal om de bloemen, maar meer om het kwaliteitshout voor o.a. piano- en orgelbouw dat er van gezaagd wordt. De bomen kunnen uitgroeien tot zo'n 60 meter hoogte, waarbij de stam na 100 jaar ongeveer 80 cm dik is. Ze worden tot 300 jaar oud.

Dat soort specificaties zal de tulpenboom in de Plantage bij lange na niet halen! Bovendien is met ons vochtige klimaat een leeftijd van een jaar of 70 wel het hoogst haalbare. Hoe dan ook, over ruim 10 jaar zal hij -ijs en weder dienende- 10 meter hoog zijn en een stam hebben van zo'n 20 cm doorsnee. Dan moet hij wel op tijd water krijgen, want het fragiele tulpenboompje dat vóór dit exemplaar geplant stond, heeft de droge zomer van 2003 niet overleefd.

Karakteristiek voor deze witte boom is ook de tamelijk unieke blad-vorm: kijk maar eens goed, dan zult u zien dat de het blad niet zoals gebruikelijk uitloopt in een punt, maar een 'tulpenvorm' te zien geeft. Toeval?

• Bloeien de 'tulpen' over ruim 10 jaar ook zo mooi in de Plantage? In ieder geval zal de boom zelf niet zo groot worden als in thuisland Amerika (onder).

Hemelboom

Zo'n 120 jaar geleden bracht een bedevaartganger hem mee uit Rome en plantte hem hier in Nederland in het plaatsje Cuyk. Als herinnering aan zijn 'hemelse ervaring' in de stad der steden? Deze 'tree of heaven' staat er nog steeds (met een stam van 1 meter doorsnee inmiddels) en we vinden ze nu ook in de Plantage: vier stuks, die als volwassen bomen een jaar of tien geleden hier geplant zijn. Ze zijn mediterraan en zaaien zich met name in Frankrijk makkelijk uit. Vooral op braakliggende terreinen kunnen ze daar bij tientallen tegelijk opschieten: steenachtige, arme, maar ook warme grond - dan gedijen deze 'pionierbomen' het best. In Nederland werden ze tot nu toe als vijfjarigen *geïmporteerd*, tot de Rotterdamse stadsbioloog Remco Anderweg ze ook in warme plekken in zijn stad zag opkomen.

• Met een ijzeren stang is deze volwassen hemelboom uit en in de grond getakeld. De daardoor ontstane 'wond' is nog duidelijk te zien.

Ook hier zal de klimaatverandering een rol gespeeld hebben en inmiddels zijn ook al spontane zaailingen van de hemelboom gesignaleerd in de middenbermen van A13 en A20. Jawel, lekker warm tussen asfalt en uitlaatgassen midden in de steenslaggrond van de berm! Hier doet een algemene wetmatigheid van de biologie zich gelden; 'alles is overal, maar de omstandigheden bepalen het succes'. Dus of het nu gaat om een bacterie in uw lijf of een hemelboom buiten: de omstandigheden bepalen of bacterie of boom de kans krijgen om te kiemen en verder uit te groeien...

De hemelbomen in de Plantage zijn 30 á 40 jaar oud en bloeien in de zomer, waarbij een zware zoetige geur verspreid wordt die grote aantrekkingskracht heeft op bijen. Een 'geurende' boom is zeldzaam. De Linden en Hemelbomen zijn als zodanig in de Plantage enig in hun soort.

Herdenkingsbomen...

De Plantage is rijk aan herdenkingsbomen. Niet alleen koninklijke zaken worden daarbij in de herinnering gebracht, maar ook de millenniumwisseling en de geboorten van 'Plantagekinderen' zijn aanleiding geweest. Zo zijn daar niet alleen de Beatrixboom (bij het speeltuintje, 25 jaar koningin) en de Amalialinde, maar ook twee millenniumlinden (L.Nieuwstr. 53) en... de bijzondere Nyssa - een geboortebom voor Willemin Sneep. Tja, dat 'risico' loop je als je vader enthousiast dendroloog is en veel met de Plantage te maken heeft.

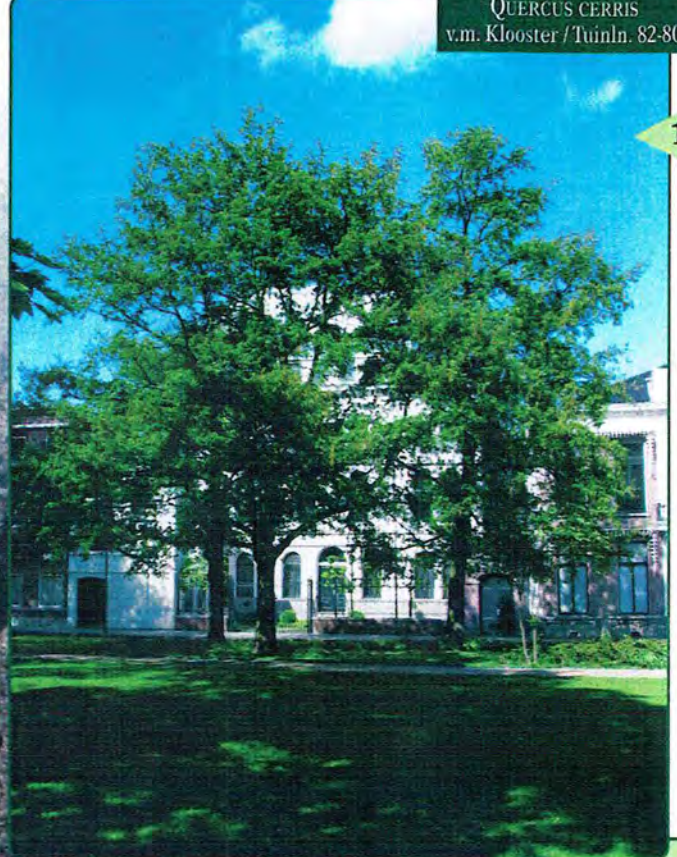
De Indiaanse naam voor deze Noord-Amerikaanse soort is 'Tupeloboom', die ook in het Nederlands gebezigd wordt. Het exemplaar bij het leeuwje is afkomstig uit een kwekerij bij Bremen (Noord-Duitsland) en is hier zes jaar geleden geplant, nadat een eerder exemplaar gesneuveld was. Deze Nyssa gedijt vooral goed in droge gebieden, in tegenstelling tot zijn natte evenknie de Nyssa aquatica, die zelfs overleeft in moerassen. Dit laatste is zeer bijzonder voor een boom; in Nederland kennen we alleen de moerascypres en de els die daar ook toe in staat zijn. Dit soort bomen hebben niet alleen het gebruikelijke vermogen water naar boven te transporteren, maar ook zuurstof naar beneden, naar de wortels te brengen! Intussen doet onze nyssa het prima en steekt nu al vijf meter de lucht in. Let ook straks in het najaar op zijn mooie oranje-rode herfstblad.

• Ook de paardekastanje 'met het bankje' tegenover het Makkersstraatje is een geboortebom. In 1990 geplant voor twee kinderen Louwse, voormalig hoofd plantsoenen dienst Schiedam.

• De Burgemeester plantte, met behulp van enkele kinderen, de Amalia linde op Koninginnedag 2004 tegenover L.Nieuwstr. 101

Moseik

'Ich' zegt de eik bij wijze van spreken. Het Duitse 'eiche' is verwant aan 'ego' en 'ich' oftewel 'ik'. De eik heeft inderdaad iets ongenaakbaars, misschien zelfs iets afstandelijks? Kijk, ervaar en u mag het zeggen. De drie moseiken vormen met hun stoere, strenge vertakking en ruwe schors een mooi contrast met het hagelwitte, nabijgelegen klooster aan de Tuinlaan. Ze tonen daarbij een heel andere 'energie' als bijvoorbeeld de frivole berk. Dit soort wordt ook wel Turkse eik genoemd, naar het land van herkomst, hoewel hij ook ruim voorkomt in de rest van de Balkan alsook Klein-Azië. Deze eik dankt zijn naam aan de mosachtige steunblaadjes bij de knoppen.

De bladeren zijn uitgesproken stevig en later in het seizoen zelfs leerachtig. Hierdoor kan de moseik zich uitstekend handhaven aan de kust; zoute wind kan hij goed verdragen. De voortplanting van de eik verdient een bijzondere vermelding. Hij is hierbij geheel afhankelijk van de Vlaamse gaai. Het is de tamelijk unieke relatie tussen twee organismen van een geheel andere orde. De vogel pikt de in het najaar gevallen eikels rond de boom op en verstoppt ze in de grond bij heggen en op andere beschutte plaatsen. Zo legt het dier een voorraad eten aan voor de winter. Daarbij worden de nodige eikels vergeten en die exemplaren ontkiemen vervolgens vaak in het voorjaar op de relatief beschermde plekken, waarvanuit hij pas tevoorschijn komt als hij sterk genoeg is om geen last meer te hebben van vreters die leven van jong opschietend spul. Een even prachtige als noodzakelijke vorm van natuurlijke 'samenwerking'!

• De moseik dankt zijn naam aan de mosachtige steunblaadjes bij de knoppen. De exemplaren bij het voormalige klooster zijn 30 á 40 jaar oud.

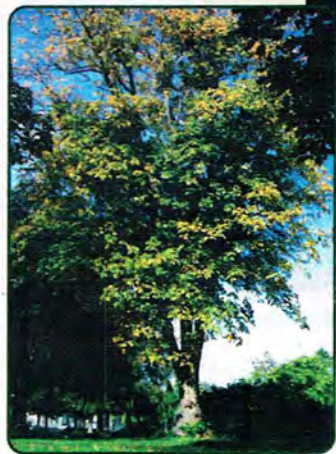
Rode pavia

Als de rode pavia bloeit, zoals op deze foto van half mei, zie je meteen dat het om een *andere* kastanje gaat. Bloeit de gewone kastanje wit, dan tooit de rode pavia zich met prachtige roze-rode kelk-pluimen. Zijn beide soorten uitgebleeid, dan wordt het onderscheid wat moeilijker. Maar bekijkt u de respectievelijke bladeren, dan valt op dat de uitheemse rode pavia een gladder en finer gekarteld blad draagt.

• De rode pavia, met zijn typisch afwijkende bloem-opbouw, is een rode variant op de gewone kastanje die wit bloeit. Een andere is de gele kastanje, die ook in de Plantage te vinden is (onder). Deze geïntereus is met zijn leeftijd van naar schatting 200 jaar waarschijnlijk de oudste boom in het park (Tuinlaan, nabij het Makkersstraatje).

De rode pavia is een traag groeiende kastanje die van origine uit Noord-Amerika komt. De witte kastanje, die ook paardekastanje genoemd wordt, is daarentegen inheems in Europa. Het exemplaar in de Plantage is een flinke grote boom in z'n soort en is ongeveer 80 jaar oud. Hij heeft nog wel wat jaren voor de boeg, maar of hij zo oud zal worden als de gele kastanje, verderop in het park, die er circa 200 jaar op heeft zitten, is zeer de vraag.

Turkse hazelaar

Fijn vertakt, zwaar beschorst. Dat is de Turkse hazelaar met z'n relatief dunne takken. Twee stuks staan er van in de Plantage en ze dragen regelmatig goed vrucht. Inderdaad: *hazelnooten*, net als bij de verwante hazelnootstruiken. De vruchtdracht kan zeer sterk wisselen en men is er niet echt achter waar dat nu aan ligt. Een milde winter, een warme zomer? Vast staat in ieder geval dat het zeer sterk kan wisselen, soms wel met factor 10. Vorig jaar bijvoorbeeld gaf de Turkse hazelaar veel vruchten: met honderden lagen de noten op het gras en met name *Turkse* medelanders wisten er wel raad mee!

• Dunne takken en een sterk getekende schors.

Ook bij eiken en beuken wisselt de vruchtdracht per jaar heel sterk. Een zogenaamd 'mastjaar' bij eiken duidt op veel eikels. De aanleg van de komend dracht is het voorgaande jaar in juli al te zien aan het aantal knoppen dat zich dan vormt. Dus als u goed kijkt van de zomer, weet u of er het jaar daarna in de herfst iets te rapen valt. In West-Nederland wordt deze boomsoort maximaal 15 meter hoog en behoort daarmee tot de boomsoorten van de zogenaamde 'tweede grootte'.